

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. sausio 29 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski, Gedimino Sagačio (pranešėjas) ir Antano Simišio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės bankrutavusios akcinės bendrovės **Ūkio banko ir trečiojo asmens bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Ūkio banko investicinė grupė“** kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios akcinės bendrovės Ūkio banko ir trečiojo asmens su savarankiškais reikalavimais bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Ūkio banko investicinė grupė“ ieškinius atsakovei likviduojamai įmonei „Vintage Holdings Limited“ dėl žalos atlyginimo ir palūkanų priteisimo; trečiasis asmuo, nepareiškęs savarankiškų reikalavimų, atsakovės pusėje O. G.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių skolos priteisimą ir deliktinės atsakomybės sąlygas, taip pat sandorių pripažinimą niekiniais, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė BAB Ūkio bankas ieškiniu prašė teismo priteisti iš atsakovės likviduojamos įmonės „Vintage Holdings Limited“ 14 515 927,64 Eur žalos atlyginimą, 4 361 936,83 Eur palūkanas ir 6 proc. procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Ieškovė teigė, kad 2007 m. spalio mėnesį Ūkio banko stebėtojų tarybos narė ir akcininkė, vidaus audito komiteto vadovė, akcininko V. R. sesuo O. G. nusprendė įsigyti nekilnojamąjį turtą Londone Meno saloje registruotos lengvatinio apmokestinimo įmonės „Vintage Holdings Limited“ (naudos gavėja – O. G. duklė J. G.) vardu. Vienintelė įmonė „Vintage Holdings Limited“ akcininkė – įmonė „Targus Holdings Limited“ (Seišeliai), kuriai tektų lėšos po jų paskirstymo kreditoriams, valdoma J. G. J. Gbuvo įdarbinta Ūkio banke administracijos vadovo patarėja ir AB „Ūkio banko investicinė grupė“ (toliau – ir ŪBIG) valdybos patarėja. Atsakovės nekilnojamas turtas, esantis Jungtinėje Karalystėje, Londone, Grosvenor str. 43, buvo įgytas 2008 m. vasario mėnesį už 14 937 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų, tam tikslui panaudojant iš Ūkio banko gautas lėšas (10 697 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų), mokėjimus atliekant per susijusias Ūkio banko įmones. Iš Ūkio banko per UAB „Kapitalinis turtas“ ir trečiąjį asmenį BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ atsakovės naudai buvo netiesiogiai pervesta 15,12 mln. Lt (4 379 054 Eur). Ši piniginė operacija vėliau paslėpta refinansuojant UAB „Kapitalinis turtas“ ir dalį atsakovės finansavimo per UAB „Balkan Invest“. Per UAB „Tristanas“, UAB „Finansinio ir nekilnojamojo turto valdymas“ ir ŪBIG atsakovė naudai buvo netiesiogiai pervesta 35 mln. Lt (10,14 mln. Eur). Ši atsakovės finansavimo dalis vėliau buvo paslėpta refinansuojant UAB „Tristanas“ kredito sutartį per UAB „Optimalus turto valdymas“ kredito sutartį, dalį šio finansavimo sumos grąžinant per pervertinto nekilnojamojo turto pirkimus ir UAB „Ūkio banko lizingas“ išleistą obligacijų emisiją. Nurodytos sumos Ūkio bankui niekuomet nebuvo grąžintos. 2014 m. kovo mėnesį atsakovė įmonė „Vintage Holdings Limited“ pastatą pardavė, iš gautų lėšų atsiskaitė su hipotekos kreditoriumi, po to atsakovei buvo iškelta likvidavimo byla. Dėl nurodytos fiktyvios pinigų išmokėjimo atsakovei schemos Ūkio bankas patyrė 14 515 927,64 Eur žalą, t. y. netiesiogiai pervestos Ūkio banko lėšos niekada jam nebuvo grąžintos.
4. Atsakovė likviduojama įmonė „Vintage Holdings Limited“, perimdama Ūkio banko lėšas, pažeidė bendro pobūdžio pareigą elgtis rūpestingai, taip sukeldama žalą Ūkio bankui, nes apie neteisėtą pinigų iš banko netiesioginio pervedimo sandorių schemą negalėjo nežinoti. Atsakovė ir ŪBIG sudarytos paskolos sutartys akivaizdžiai pažeidė sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principus. ŪBIG ir Ūkio bankas paskolų sutartis sudarė ne rinkos sąlygomis. ŪBIG išduodamos paskolos buvo be užtikrinimo priemonių, nenurodant paskolų tikslo. Nors vėliau lėšų perdavimą atsakovei buvo siekiama paslėpti kitais sandoriais, refinansuojant suteiktas paskolas kitoms bendrovėms, tačiau būtent šios lėšos Ūkio bankui niekuomet nebuvo grąžintos, todėl 14,5 mln. Eur suma buvo pasisavinta, o naudą iš to gavo likviduojama įmonė „Vintage Holdings Limited“.
5. Ieškovė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 1.125 straipsnio 9 dalimi, palūkanų reikalavo už paskutinius 5 metus iki ieškinio padavimo dienos (nuo 2011 m. lapkričio 3 d. iki 2016 m. lapkričio 3 d.), jos sudaro 4 361 936,83 Eur, taip pat prašė teismo priteisti procesines palūkanas.
6. Trečiasis asmuo BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ savarankiškų reikalavimų prašė teismo priteisti iš atsakovės likviduojamos įmonės „Vintage Holdings Limited“ 31 606 043 Eur skolos, 6 proc. procesines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
7. ŪBIG teigė, kad pagal visas paskolos sutartis iš atsakovės trečiojo asmens ŪBIG naudai turi būti priteista 31 606 043 Eur negrąžintų paskolų, palūkanų ir delspinigių suma: 2007 m. lapkričio 28 d. paskolos sutartimi ŪBIG paskolino atsakovei įmonei „Vintage Holdings Limited“ 2 500 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (pagal šią sutartį negrąžinta paskolos, palūkanų ir delspinigių suma – 4 383 661 Eur); 2007 m. gruodžio 20 d. paskolos sutartimi – 2 130 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negrąžinta 4 216 743 Eur); 2008 m. vasario 5 d. paskolos sutartimi – 10 307 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negrąžinta 18 299 424 Eur); 2008 m. vasario 29 d. paskolos sutartimi – 70 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negrąžinta 121 573 Eur); 2008 m. kovo 28 d. paskolos sutartimi – 70 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negrąžinta 120 533 Eur); 2008 m. gegužės 28 d. paskolos sutartimi – 70 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negrąžinta 127 686 Eur); 2008 m. liepos 25 d. paskolos sutartimi – 20 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negrąžinta 37 037 Eur); 2008 m. rugpjūčio

25 d. paskolos sutartimi – 85 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negražinta 161 006 Eur); 2008 m. rugsėjo 4 d. paskolos sutartimi – 1 000 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negražinta 1 860 778 Eur); 2008 m. rugsėjo 10 d. paskolos sutartimi – 1 200 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negražinta 2 259 509 Eur); 2009 m. liepos 14 d. paskolos sutartimi – 10 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų (negražinta 18 093 Eur).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

8. Kauno apygardos teismas 2019 m. spalio 18 d. sprendimu ieškovės BAB Ūkio banko ieškinį ir trečiojo asmens BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ savarankišką reikalaviną atmetė.
9. Teismas atmetė atsakovės prašymą ieškinius palikti nenagrinėtus. Atsakovės analogiškas prašymas ieškinius palikti nenagrinėtus buvo išspręstas Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2-889-516/2018](#), konstatavus, kad ši byla yra teisminga Lietuvos Respublikos teismams. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2T-62-370/2019](#) Lietuvos Respublikoje buvo pripažinti Meno salos Aukštojo teismo priimti ir įsiteisėję sprendimai likviduoti atsakovę bei paskirti jos likvidatorius, tai nepaneigia bylos teisingumo Lietuvos teismams. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis nepaneigia šio teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartyje konstatuotų aplinkybių, kad trečiojo asmens savarankiškų reikalavimų pagrindų yra iškeltas turtinis ginčas, kurio teisingumas grindžiamas šalių sutartimis, jog šioje byloje taikytinas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 787 straipsnio 1 dalies 3 punktas, nes visi veiksmai, iš kurių naudą gavo atsakovė, buvo inicijuoti ir vykdomi Lietuvos Respublikoje.
10. Teismas atmetė atsakovės ir trečiojo asmens O. G. prašymą taikyti senaties terminą, nors jos teigė, kad apie neva padarytą žalą ieškovei turėjo būti žinoma nuo 2013 m. gegužės 2 d., kai bankroto administratoriui buvo perduoti dokumentai, tarp jų ir duomenys apie 2013 m. vasario 12 d. pradėtą ikiteisminį tyrimą Nr. 01-2-00016-13 dėl lėšų pasisavinimo.
11. Teismas nustatė, kad Kauno apygardos teismo 2013 m. gegužės 2 d. nutartimi BAB Ūkio bankui iškelta bankroto byla (įsiteisėjo 2013 m. birželio 7 d.); ieškovės dokumentai bankroto administratoriui perduoti 2013 m. gegužės 2 d., tačiau bankroto administratorės prašymu bankroto bylą nagrinėjantis teismas 2014 m. sausio 23 d. nutartimi Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 8 punkte nustatytą terminą pratęsė iki 2014 m. gegužės 3 d.; ieškinį teismui ieškovė pateikė 2016 m. lapkričio 3 d.; ieškovė apie neteisėtus veiksmus, susijusius su pinigų netiesioginiu pervedimu iš banko, sužinojo iš ikiteisminio tyrimo medžiagos; civilinį ieškinį ikiteisminiame ieškove teikė 2013 m. spalio 28 d., o Generalinės prokuratūros prokuroro 2013 m. lapkričio 4 d. nutarimu BAB Ūkio bankas pripažinta civiline ieškove dėl 1 278 212 757 Lt (370 196 002 Eur) žalos atlyginimo.
12. Teismas nusprendė, kad ieškovė, pateikusi teismui ieškinį dėl žalos atlyginimo 2016 m. lapkričio 3 d., praleido trejų metų ieškinio senaties terminą reikalavimui dėl žalos atlyginimo pateikti ([CK 1.125 straipsnio](#) 8 dalis – sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo), bet šį terminą atnaujino, nes bankroto administratoriui perduotų Ūkio banko dokumentų apimtis yra labai didelė, jų analizė užtruko ilgą laiką, taip pat bankroto administratorė gina Ūkio banko kreditorių interesus, o terminas praleistas nežymiai, taigi, ieškinio senaties termino praleidimo priežastys yra svarbios.
13. Deliktinė atsakomybė kyla tik tuomet, kai nustatomos visos deliktinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės. Tai yra specialioji deliktinės atsakomybės norma, kurioje kartu su bendrąja [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalies norma įtvirtintas vadinamasis generalinis deliktas, kurio esmė yra užtikrinti pagrindinę civilinės atsakomybės funkciją – kompensuoti nukentėjusiam asmeniui jo teisių pažeidimu padarytą žalą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-99-701/2017](#)). Ieškove savo reikalavimus grindė būtent generalinio delikto doktrina, įrodinėdama, kad atsakovės elgesys, kai ji per fiktyvias finansines operacijas (schemas) gavo banko lėšas ir panaudojo jas savo reikmėms, neatitiko tvarkingo, rūpestingo ir padoraus asmens elgesio standarto.
14. Atsakovės ir ieškovės nesieja prievolinių santykių. Ieškove pripažino, kad žalą patyrė per kitų juridinių asmenų sudarytus sandorius (UAB „Kapitalinio turto“ ir UAB „Tristano“ epizodus), tačiau minėtiems asmenims reikalavimai dėl sandorių nuginklėjimo nėra reiškiama.
15. Ieškove 12,43 mln. Eur reikalavimo teisę į UAB „Kapitalinis turtas“ perleido AB Šiaulių bankui už 4,46 mln. Eur, taip pat reikalavimo teisę į UAB „Optimalus turto valdymas“ perleido AB Šiaulių bankui, o skirtumą, kaip nuostolius, prašė priteisti iš atsakovės. Ieškove pati nusprendė, už kokią sumą perleisti tokius reikalavimus, ji sandorių neginčijo, todėl ieškovės reikalavimas priteisti nuostolių atlyginimą iš atsakovės, kuri nebuvo sandorių dalyvė, neturi pagrindo.
16. Ieškove nepateikė įrodymų, patvirtinančių atsakovės sąsajas su O. G., nes ši nebuvo atsakovės steigėja, dalyvė ar valdymo organų narė, o vienintelė atsakovės akcininkė yra įmonė „Targus Holdings Limited“, su kuria O. G. santykiai ieškinyje taip pat neatskleisti.
17. Ieškove neįrodė pagrindinės atsakovės civilinės atsakomybės sąlygos – neteisėtų veiksmų ir patirtos 14 515 927,64 Eur žalos. Todėl teismas atmetė ieškovės ieškinį.
18. Dėl trečiojo asmens savarankiško reikalavimo – nuo 2007 m. lapkričio mėn. iki 2009 m. liepos 14 d. trečiasis asmuo ir atsakovė sudarė 11 paskolos sutarčių, pagal kurias trečiasis asmuo suteikė atsakovei paskolas, tačiau nustatytu terminu atsakovė paskolų negrąžino ir palūkanų nemokėjo. 2010 m. kovo 15 d. reikalavimo teisių perleidimo sutarties pagrindu ŪBIG naujai kreditoriui įmonei „Fradswell Limited“ perleido kylančias iš paskolos sutarčių reikalavimo teises į skolininkę įmonę „Vintage Holdings Limited“. ŪBIG reikalavimo teises į atsakovę perleido gerokai anksčiau, nei jai buvo iškelta bankroto byla (Kauno apygardos teismas 2013 m. liepos 24 d. nutartimi ŪBIG iškėlė bankroto bylą (nutartis įsiteisėjo 2013 m. lapkričio 11 d.)), reikalavimo teisių perleidimo sutartis yra galiojanti.
19. Atsakovei įgijus likviduojamos įmonės statusą, jos kreditoriams Lietuvoje apie teisę pateikti likviduojamai įmonei finansinius reikalavimus buvo pranešta paskelbiant spaudoje ir nurodyta, kad likviduojamos įmonės „Vintage Holdings Limited“ kreditoriai iki 2018 m. sausio 25 d. (įskaitytinai) turi atsiųsti jungtiniams likvidatoriams prašymus dėl savo finansinių reikalavimų bei juos pagrindžiančius įrodymus, tačiau trečiasis asmuo iki nustatyto termino nesikreipė į atsakovės jungtinius likvidatorius. Teismas padarė išvadą, kad trečiasis asmuo žinojo, jog neturi reikalavimo teisės į atsakovę, todėl atsisakė tokia teisę įgyvendinti.
20. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutartimi paliktas nepakeistas Kauno apygardos teismo 2019 m. spalio 18 d. sprendimas.
21. Ikiteisminio tyrimo medžiagoje surinkti įrodymai pirmosios instancijos teismo pagrįstai buvo vertinami kaip visi kiti byloje esantys įrodymai, nesuteikiant jiems prioriteto. Kita vertus, vien tai, kad konkretūs ikiteisminio tyrimo medžiagoje esantys įrodymai nebuvo paminėti teismo sprendime, nėra pagrindas išvada, kad teismas jų neįstūrė ar neįvertino bendrame byloje esančių įrodymų kontekste.
22. Lėšų netiesioginio pervedimo atsakovei schemose, sudarant ginčo sandorius, per kuriuos iš Ūkio banko buvo netiesiogiai pervedami pinigai, dalyvavo UAB „Kapitalinis turtas“, UAB „Tristanas“, UAB „Balkan Invest“, UAB „Optimalus turto valdymas“, UAB „Finansinio nekilnojamojo turto valdymas“, UAB „Ūkio banko investicinė grupė“ bei šių įmonių dalyvės: UAB „Aloja“, UAB „Asocijuoto turto valdymas“, UAB „Attentus“, UAB „Bioportus“, UAB „Businessline“, UAB „Butvita“, UAB „Domus altera“, UAB „Energo linija“, UAB „First partneri“, UAB Vilniaus koncertų ir sporto rūmai, kt. Pritarimą sudaryti su ieškove kredito, paskolos, refinansavimo sutartis, per kurias, kaip teigia

ieškovė, buvo netiesiogiai pervedami pinigai atsakovei, davė ieškovės stebėtojų taryba, kurios narė buvo ir trečiasis asmuo O. G. Sandoriuose, iš kurių ieškovė kildina ieškinio reikalavimus, atsakovė tiesiogiai nedalyvavo, t. y. atsakovė neatliko neteisėtų veiksmų, nedalyvavo teisiniuose santykiuose su Ūkio banku, todėl negali būti laikoma tinkama atsakove pagal pareikštus ieškinio reikalavimus.

23. Įvertinus ieškovės su išvardytais juridiniais asmenimis sudarytus sandorius, negalima daryti išvados, kad atsakovė gavo paskolas (lėšas turtui įsigyti) būtent iš Ūkio banko, taip pat kad atsakovė būtų sieję kokie nors teisiniai santykiai su Ūkio banku. Taip pat iš byloje esančių duomenų negalima spręsti, kad atsakovė kontroliavo kurį nors juridinį asmenį, kuris gavo paskolas iš Ūkio banko, o vėliau paskolų negrąžino, ir visa tai buvo atlikta atsakovės naudai.
24. Atsakovė yra gavusi lėšas tik pagal paskolos sutartis, sudarytas su trečiuoju asmeniu ŪBIG, kuri pagal 2010 m. kovo 15 d. reikalavimo perdavimo sutartį savo reikalavimo teises į atsakovę perdėjo juridiniam asmeniui „Fradswell Limited“. Taigi, nurodytos aplinkybės patvirtina faktą, jog teisiniai santykiai atsakovę siejo tik su ŪBIG.
25. Ikiteisminiame tyrime dėl galimo Ūkio banko lėšų iššvaistymo ir piktnaudžiavimo ieškovė teikė civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo, tačiau atsakovės tarp atsakingų asmenų nėra nurodyta. Ikiteisminiame tyrime atsakovei taip pat nėra pareikšta įtarimų.
26. [CK 6.263 straipsnyje](#) nustatyta specialioji deliktinės atsakomybės norma, kurioje kartu su bendrąja [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalies norma įtvirtintas vadinamasis generalinis deliktas, kurio esmė yra užtikrinti pagrindinę civilinės atsakomybės funkciją – kompensuoti nukentėjusiam asmeniui jo teisių pažeidimu padarytą žalą. Pagal generalinio delikto taisyklę atsakomybės pagrindas yra bendro pobūdžio rūpestingumo ir atsargumo pareigos pažeidimas, sukėlęs kitam asmeniui žalos. Taikant generalinio delikto taisyklę, iš esmės yra tik trys civilinės atsakomybės sąlygos: asmens kaltė, kuri apima ir neteisėtus veiksmus, taip pat žala bei neteisėtų veiksmų ir žalos priežastinis ryšys. Civilinės atsakomybės teisiniuose santykiuose kiekvieno asmens elgesys vertinamas atitiktis nurodytiems tvarkingo, rūpestingo, padoraus asmens elgesio standartams aspektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-507-611/2016](#)).
27. Atsakovė negali būti atsakinga už kitų juridinių asmenų, turėjusių teisinius santykius su ieškove, prievoles, neteisėtus veiksmus ar padarytą žalą. Ieškovės įrodinėjama žala kildinama iš O. G. šeimos interesų, Ūkio banko valdymo organų neteisėtų sprendimų bei atsakovės veiksmų, t. y. jos galimai gautos naudos, tačiau ieškiniu ieškovė reikalavimus reiškia tik atsakovei, be to, pasitelkdama tik generalinio delikto teoriją. Byloje nustatytos aplinkybės ne pagrindžia atsakovės neteisėtus veiksmus, o yra tiesiogiai susijusios su trečiųjų asmenų, bet ne atsakovės, veiksmais.
28. Dėl atsakovės likviduojamos įmonės „Vintage Holdings Limited“ argumentų, kuriais ji ginčijo pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvus dėl ieškovės ir trečiojo asmens ieškinį reikalavimų teisingumo Lietuvos Respublikos teismams – apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad Lietuvos apeliacinis teismas 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartimi pripažino Lietuvos Respublikoje Meno salos Aukštojo teismo sprendimus dėl atsakovės likvidavimo ir likvidatorių paskyrimo, taip pat Lietuvos apeliacinis teismas 2018 m. liepos 19 d. nutartimi konstatavo, kad ši byla yra teisinga Lietuvos Respublikos teismams. Kadangi teisingumo klausimas jau buvo išspręstas, tai pirmosios instancijos teismas pagrįstai nagrinėjo ieškovės ir trečiojo asmens ieškinius ir priėmė sprendimą byloje.
29. Lietuvos apeliaciniam teismui 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2T-62-370/2019](#) tenkinus pareiškėjos Meno saloje registruotos likviduojamos įmonės „Vintage Holdings Limited“ prašymą ir pripažinus Lietuvos Respublikoje Meno salos Aukštojo teismo 2014 m. kovo 19 d., 2015 m. rugsėjo 9 d., 2015 m. spalio 28 d. ir 2017 m. rugsėjo 8 d. sprendimus dėl įmonės „Vintage Holdings Limited“ likvidavimo ir jungtinių likvidatorių paskyrimo, nereiškia, kad ieškovės ir trečiojo asmens ieškinį reikalavimai turėjo būti reikiami atsakovės jungtiniam likvidatoriams ir, jei jie atsisakytų tvirtinti reikalavimus, kreiptis reiktų vien į Meno salos teismus.
30. [CPK 781 straipsnio](#) 1 dalis nustato, kad jeigu ieškinio pareiškimo metu byla yra teisinga Lietuvos Respublikos teismams, šis teisingumas išlieka neatsižvelgiant į tai, kad vėliau sąlygos pasikeičia. Ieškinį pareiškimo metu byla buvo teisinga Lietuvos Respublikos teismams, todėl, nors ir pripažinus, kad pasikeitė tam tikros aplinkybės (Lietuvoje buvo pripažinti Meno salos teismo sprendimai), tai nereiškia, kad Lietuvos Respublikos teismai prarado jurisdikciją nagrinėti šią bylą. Meno salos Aukštojo teismo sprendimų pripažinimas Lietuvoje tik suteikia atsakovei likviduojamos įmonės statusą Lietuvos jurisdikcijoje ir neriboja Lietuvos teismų jurisdikcijos.
31. Dėl trečiojo asmens BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ argumentų – ŪBIG savo reikalavimą atsakovei kildina iš paskolos sutarčių. ŪBIG nebeteri galiojančio reikalavimo teisės į atsakovę, nes 2010 m. kovo 15 d. savo reikalavimo teisę perdėjo įmonei „Fradswell Limited“, todėl negali reikšti byloje ieškinio dėl skolos iš atsakovės priteisimo. Nei 2010 m. kovo 15 d., nei vėlesnės reikalavimo teisių perdavimo sutartys nėra nugrinčytos, skolininkė likviduojama įmonė „Vintage Holdings Limited“ apie šių sutarčių sudarymą buvo informuojama, o pagrindas pripažinti sandorius niekiniais nėra akivaizdus. Atsakovei iškėlus bankroto bylą, ŪBIG nesikreipė į jos jungtinius likvidatorius su prašymu dėl finansinių reikalavimų pagal paskolos sutartis tvirtinimo, tai patvirtina, kad ŪBIG žinojo, jog ji neturi galiojančios teisės reikalauti skolos priteisimo iš atsakovės.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į kasacinius skundus, prašymo nutraukti kasacinį procesą teisiniai argumentai

32. Kasacinių skundų ieškovė BAB Ūkio bankas prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutarties dalį, kuria ieškovės ieškinyis atmestas, ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniam teismui, o kitą nutarties dalį palikti nepakeistą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais esminiais argumentais:
 - 32.1. [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtintas netiesioginės civilinės atsakomybės institutas ir nustatyta, kad jeigu skolininkas, vykdydamas prievolę, naudojasi kitų asmenų pagalba, tai jis už tų asmenų veiksmus atsako kaip už savo. Teismas jokia apimtini neaiškino ir nepritaikė [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtinto netiesioginės atsakomybės instituto, kai egzistavo visos sąlygos konstatuoti atsakovės, kaip galutinės naudos gavėjos, netiesioginę deliktinę atsakomybę už sandorių schemeje dalyvavusių asmenų neteisėtus veiksmus, kurie buvo padaryti išimtinai ir tik atsakovės naudai, atsakovei tą žinant. Atsakovė, veikdama per O. G. bei jos kontroliuojamų įmonių schemą, pasisavino Ūkio banko lėšas, dėl to atsakovė gavo naudą. Per O. G. kontroliuojamas įmonės per UAB „Kapitalinis turtas“ ir UAB „Tristanas“ epizodus iš Ūkio banko atsakovei buvo netiesiogiai perveda 14,5 mln. Eur. Sandorių schemeje būtent atsakovė buvo galutinė naudos gavėja – iš banko neteisėtai netiesiogiai pervedtus pinigus gavo atsakovė, už tas lėšas nekilnojamas turtas įsigytas atsakovės vardu, jį pardavus lėšos atiteko taip pat atsakovei. Schemą sudarę sandoriai buvo sudaryti ne rinkos sąlygomis. ŪBIG išduodamos paskolos atsakovei (kurios buvo paskutiniai schemos sandoriai, kurių pagrindu banko lėšos ir buvo perleistos atsakovei) buvo išduodamos be užtikrinimo priemonių, nenurodant paskolų tikslo. Negrąžinamos paskolos buvo periodiškai pratęsiamos 1 metų laikotarpiui. Atitinkamai atsakovė, kaip vienintelė bei galutinė naudos gavėja, privalo atsakyti už žalą, padarytą bankui.
 - 32.2. [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta generalinio delikto doktrina, pagal kurią kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais nepadarėtų kitam asmeniui žalos. Generalinis deliktas kildinamas ne iš sutartinių nuostatų, bet iš bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai bei atsakingai pažeidimo. Teismas nekonstatavo atsakovės deliktinės atsakomybės vien dėl to, kad nenustatė banko ir atsakovės sutartinių santykių ir (ar) jų pažeidimo, to generalinis deliktas ne tik nereikalauja, bet toks reikalavimas paneigia delikto esmę. Atsakovė pažeidė pareigą elgtis atidžiai bei atsakingai, tai ir lemia generalinį deliktą, tačiau teismas to visai netyrė. Atsakovė, perimdama Ūkio banko lėšas ir žinodama apie neteisėtą pinigų iš Ūkio banko netiesioginio pervedimo schemą, pažeidė pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais nepadarėtų kitam asmeniui žalos.

- 32.3. Vadovaujantis [CPK 13](#) straipsnyje įtvirtintu dispozityvumo principu, ieškovas pats sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokią pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti. Teismai, konstatuodami, kad bankas pasirinko netinkamą savo teisių gynbos būdą, prašydamas žalos atlyginimo priteisimo, bet nereikšdamas reikalavimo schemą sudarančius sandorius pripažinti negaliojančiais, kai šie teisių gynbos būdai yra savarankiški ir nepriklausomi vienas nuo kito, iš esmės pažeidė dispozityvumo principą, paneigdami banko teisę pasirinkti savo teisių gynbos būdą.
- 32.4. [CPK 185 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta, kad teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais. Teismai pažeidė [CPK 185 straipsnio](#) 1 dalį, nes ikiteisminio tyrimo dokumentų netyrė jokia apimtimi, apsiribodami konstatavimu, kad ikiteisminio tyrimo duomenys nėra laikomi prejudiciniais, nors turėjo būti vertinami kartu su kitais rašytiniais įrodymais. 2013 m. vasario 12 d. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos duomenys, būtent buvusios ŪBIG direktorės R. M parodymai bei šios tarnybos specialisto išvada, detalizavo neteisėtą schemą, kuria naudojantis iš banko netiesiogiai pervesti pinigai atsakovei. Teismai, neįtyrė ikiteisminio tyrimo duomenų, kurie pagrindžia sandorių schemas, per kurią lėšos iš banko ir buvo netiesiogiai pervestos atsakovei, neteisėtumą, nepagrįstai nekonstatavo atsakovės neteisėtų veiksmų bei banko ieškinį atmetė.
33. Kasaciniu skundu trečiasis asmuo BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutarties dalį, kuria atmesti trečiojo asmens reikalavimai, ir dėl šios dalies perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais esminiais argumentais:
- 33.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė teismo pareigą niekinio sandorio faktą konstatuoti *ex officio* (pagal pareigas; savo iniciatyva) nustatančias materialiosios bei proceso teisės normas, įtvirtintas [CK 1.78 straipsnio](#) 5 dalyje ir [CPK 179 straipsnyje](#). Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalies nuostata, įpareigojančią teismą nagrinėti apeliacinio skundo faktinį ir teisinį pagrindą, susiaurino vien tik iki byloje pareikšto ieškinio materialinio teisinio reikalavimo nagrinėjimo. Bankrutuojančia įmone esantis trečiasis asmuo savo reikalavimus grindė būtent reikalavimo perleidimo sutarčių niekinio pobūdžiu. Teismas privilejo tirti, ar šios sutartys yra galiojančios, nepaisydamas to, kad reikalavimas dėl jų pripažinimo negaliojančiomis nepareikštas. Trečiasis asmuo savo reikalavimą byloje grindė kitų sandorių negaliojimo aplinkybe, ši aplinkybė sudaro trečiojo asmens reikalavimo faktinį pagrindą, kurį teismas bet kuriuo atveju turi tikrinti nagrinėdamas bylą.
- 33.2. Teismas turėjo spręsti dėl reikalavimo perleidimo sutarčių negaliojimo, net jei tam reikėjo papildomų įrodymų byloje rinkimo. To nesilaikius, nukrypta nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pripažįstamos teismo pareigos būti aktyviam nagrinėjant bylas, kuriose šalis yra bankrutuojanti įmonė; tokia teismo aktyvumo pareiga apima ir teismų teisę tikrinti asmenų sudarytus sandorius bei rinkti įrodymus ([CPK 179 straipsnis](#), Įmonių bankroto įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 6 punktas, šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo 20 straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-561/2014](#); 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-35-469/2019](#)). Kai ginčas byloje susijęs tiek su pačios bankrutuojančios bendrovės, tiek su jos kreditorių interesais, yra laikoma, kad byloje egzistuoja viešasis interesas; tokiose bylose teismas ne tik turi teisę, bet ir privalo savo iniciatyva rinkti įrodymus, jeigu dalyvaujantys byloje asmenys nepateikia įrodymų, taip pat tais atvejais, kai pateiktų įrodymų nepakanka reikšmingoms bylai aplinkybėms nustatyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-399-701/2015](#)). Taigi teismas turėjo trūkstamus įrodymus išsireikalauti ar bent pasiūlyti trečiajam asmeniui juos pateikti, vadovaudamasis [CPK 179](#) straipsnio 1 dalimi.
34. Atsiliepimu į ieškovės BAB Ūkio banko kasacinį skundą atsakovė likviduojama įmonė „Vintage Holdings Limited“ prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodyti esminiai argumentai:
- 34.1. Teismai tinkamai aiškino ir taikė [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalį, įtvirtinančią generalinio delikto doktriną, bei pagrįstai nusprendė, kad nagrinėjamu atveju neegzistuoja ir ieškovė neįrodė atsakovės neteisėtų veiksmų. Atsakovė vykdė teisėtą ūkinę komercinę veiklą, iš jos gavo pajamų, vykdė įsipareigojimus kreditoriams. Atsakovė, pasiskolinusi lėšų iš ŪBIG ir banko „Clydesdale Bank“, įsigijo nekilnojamąjį turtą, jį nuomojo. Atsakovė atsiskaitydavo su tuometiais kreditoriais, įskaitant paskolos bankui „Clydesdale Bank“ grąžinimą, ŪBIG paskolintų lėšų grąžinimą iki 2010 m. kovo 15 d. reikalavimo teisių perleidimo bendrovei „Fradswell Limited“ – 2008 metais atsakovė trečiajam asmeniui ŪBIG atliko 5 000 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų mokėjimus kaip paskolos grąžinimą. Iškėlus atsakovės likvidavimo bylą, ji iš turimo turto turi atsiskaityti su savo kreditoriais.
- 34.2. Ieškovė nepagrįstai teigia, kad teismai dėl ieškovės reikalavimų taikyti atsakovės deliktinę civilinę atsakomybę tariamai nusprendė pagal sutartinės civilinės atsakomybės taikymo taisykles. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai analizavo atsakovės deliktinės civilinės atsakomybės taikymo sąlygas, įskaitant tai, ar buvo pažeista [CK 6.236](#) straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pareiga laikytis tokio elgesio taisyklių, kad asmuo savo veiksmais nepadarytų kitam asmeniui žalos.
- 34.3. Teismai ieškovės reikalavimus atmetė ne dėl to, kad ieškovės ir atsakovės nesiejo sutartiniai santykiai, tačiau dėl to, jog ieškovė byloje pareikštus reikalavimus dėl žalos atlyginimo grindė su atsakovės veiksmais apskritai nesusijusiomis aplinkybėmis – ieškovės ir trečiųjų asmenų UAB „Kapitalinis turtas“, UAB „Balkan Invest“, UAB „Tristanas“, UAB „Optimalus turto valdymas“, ieškovės patronuojamosios UAB „Ūkio banko lizingas“ (ne atsakovės) sudarytų sandorių ir jų pagrindu trečiųjų asmenų priimtais finansiniais įsipareigojimais, šių sandorių netinkamu vykdymu. Atsakovė nei inicijavo, nei dalyvavo sudarant ar vykdant tokius ieškovės ir trečiųjų asmenų sandorius. Teismai teisingai konstatavo, kad atsakovės su ieškove apskritai nesiejo jokie teisiniai santykiai, dėl to yra neįmanomas kokios nors atsakovės pareigos ieškovei pažeidimas (Lietuvos apeliacinio teismo nutarties 112 punktas).
- 34.4. Teismai atsakovei civilinės atsakomybės netaikė ne tik dėl to, kad neegzistuoja atsakovės neteisėti veiksmai, bet ir dėl to, jog ieškovė neįrodė jai padarytos žalos bei priežastinio ryšio kaip būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų. Pirmosios instancijos teismas sprendime konstatavo, kad ieškovė neįrodė tariamos žalos, jos realumo; ieškovė neįrodė, kad dėl kokių nors atsakovės veiksmų ieškovė būtų patyrusi žalos, o žalą kildina iš sandorių, kurių dalyvė atsakovė nebuvo; ieškovė, parduodama savo turėtas reikalavimo teises AB Siaulių bankui, pati yra atsakinga už savo nurodomus nuostolius perleidus savo reikalavimo teises už mažesnes sumas nei pačios reikalavimo teisės (sprendimo 49, 50 punktai). Pirmosios instancijos teismas taip pat padarė pagrįstą išvadą, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog egzistuoja priežastinis ryšys kaip civilinės atsakomybės sąlyga (sprendimo 52 punktas).
- 34.5. Teismai pagrįstai nusprendė, kad nagrinėjamu atveju nėra galima netiesioginė atsakovės civilinė atsakomybė. Atsakovė nežinojo ir nedalyvavo ieškovės nurodomoje tariamoje lėšų iš ieškovės netiesioginio pervedimo schemoje, jokių lėšų iš ieškovės negavo. [CK 6.38](#) straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu skolininkas, vykdydamas prievolę, naudojasi kitų asmenų pagalba, tai jis už tų asmenų veiksmus atsako kaip už savo. Tai taikytina sutartinių santykių atveju, kai sutartinei prievolei vykdyti asmuo pasitelkia trečiąjį (-uosius) asmenį (-is). Tuo tarpu deliktinės civilinės atsakomybės atžvilgiu netiesioginė civilinė atsakomybė galima tik aiškiai įstatymais apibrėžtais atvejais: [CK 6.263 straipsnio](#) 3 dalyje nustatyta, kad įstatymų nustatytais atvejais asmuo privalo atlyginti dėl kito asmens veiksmų atsiradusią žalą arba savo valdomų daiktų padarytą žalą.
- 34.6. Teismai nepažeidė [CPK 13](#) straipsnyje įtvirtinto dispozityvumo principo bei pagrįstai konstatavo, jog, pareikšdama atsakovei

reikalavimus atlyginti tariamą žalą, ieškovė pasirinko netinkamą savo teisių gynbos būdą – ieškovė turėjo reikšti reikalavimus dėl sandorių nugalinimo arba reikalavimus dėl žalos atlyginimo pareikšti ne atsakovei, o kitiems asmenims (sprendimo 46 ir nutarties 113 punktai). Ieškovė prisiėmė riziką, kad atsakovei, kuri su ieškove apskritai neturėjo jokių teisinių santykių, pareikšti reikalavimai gali būti atmesti. Ieškovė, teigdamą, kad jos su trečiaisiais asmenimis sudaryti sandoriai neva buvo neteisėti, turėjo reikšti ne reikalavimus atsakovei dėl tariamos žalos atlyginimo, o reikalavimus dėl tokių sandorių pripažinimo negaliojančiais.

34.7. Teismai tinkamai taikė [CPK 185 straipsnio](#) 1 dalį, nes tinkamai įvertino ieškovės nurodytus ikiteisminio tyrimo dokumentus visų byloje surinktų įrodymų kontekste (sprendimo 19 puslapis ir nutarties 38–39 puslapiai). Ikiteisminio tyrimo metu įtariamąsias ŪBIG vadovės R. M. duotų parodymų negalima vertinti nei kaip patvirtinančių ieškovės pasvarstymus, nei apskritai kaip tinkamo įrodymo civilinio proceso prasme.

35. Atsiliepimu į ieškovės BAB Ūkio banko kasacinį skundą trečiasis asmuo BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ prašo Kauno apygardos teismo 2019 m. spalio 18 d. sprendimo ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutarties dalis, kuriais atmesti BAB Ūkio banko ieškiniai reikalavimai, palikti nepakeistus. Atsiliepime nurodyti esminiai argumentai:

35.1. Ieškovė

neturi teisės reikšti suformuluotus reikalavimus, nes turimas teisės yra perleidusi reikalavimo perleidimo sutartimi.

35.2. Teismai byloje tinkamai taikė [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalį ir netiesioginės civilinės atsakomybės institutą. [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalis apskritai neįtvirtina netiesioginės civilinės atsakomybės – ją reglamentuoja [CK 6.246 straipsnio](#) 2 dalis, 6.263 straipsnio 3 dalis. Netiesioginė civilinė atsakomybė gali atsirasti tik konkrečiais įstatymų nustatytais atvejais. Šiuo atveju įstatymas jokių atsakovės netiesioginės civilinės atsakomybės pagrindų nenustato.

35.3. Ieškovė žalą kildina iš sutartinių santykių. Tačiau tai prieštarauja [CK 6.245 straipsnio](#) 4 daliai, kurioje nurodyta, kad deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesujususi su sutartiniais santykiais. Ieškovė, reikšdama reikalavimą dėl deliktinės atsakomybės taikymo, nenuginčijusi paskolos sutarčių, sukuria sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurenciją, kuri yra negalima. Teismai pagrįstai konstatavo, kad atsakovė neatliko jokių neteisėtų veiksmų. Paskolų gavimas, įsipareigojant jas grąžinti su palūkanomis, negali būti laikomas neteisėtu veiksmu. Tuo tarpu dėl pasiskolintų lėšų negrąžinimo laiku atsakovei gali kilti tik sutartinė atsakomybė paskolų davėjai ŪBIG, o ne deliktinė atsakomybė Ūkio bankui. Teismai nepažeidė dispozityvumo principo, atmesdami Ūkio banko ieškinį dėl deliktinės atsakomybės, kai bankas nebuvo nugrinčijęs paskolos sutarčių. Galiojantis reglamentavimas nesudaro pagrindo atsakovei pagal sutartis pasiskolintų sumų reikalauti grąžinti delikto pagrindu, jei pačios paskolos sutartys ir jose nustatytas lėšų grąžinimas paskolų davėjui nėra nugrinčyti.

35.4. Atsakovė apskritai negali būti laikoma galutine naudos gavėja, gavusia bet kokią naudą Ūkio banko sąskaita. Atsakovė jokių lėšų iš Ūkio banko negavo, o iš ŪBIG gautos lėšos buvo gautos paskolų pagrindu ir turi būti grąžintos, tačiau ne Ūkio bankui, o šias paskolas suteikusiai paskolų davėjai ŪBIG.

35.5. Atsakovė pagrįstai nebuvo pripažinta pasitelkusia O. G. ar su ja susijusius asmenis veikti atsakovės naudai. Net jeigu būtų nustatyta, kad Ūkio banko atžvilgiu neteisėtus veiksmus atliko O. G. ar jos šeimos nariai, atsakomybė už tokius veiksmus turėtų kilti būtent tiesiogiai minėtiems asmenims, o ne atsakovei kaip atskiram savarankiskam ribotos civilinės atsakomybės juridiniam asmeniui.

35.6. Teismai nepažeidė [CPK 185 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintų įrodymų vertinimo taisyklių vien dėl to, kad procesiniuose sprendimuose detalai nepasisakė dėl byloje pateiktų ikiteisminio tyrimo dokumentų vertinimo. Teismo pareiga motyvuoti sprendimą negali būti suprantama kaip pareiga pasisakyti dėl kiekvieno įrodymo individualiai.

36. Atsiliepimu į trečiojo asmens BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ kasacinį skundą atsakovė likviduojama įmonė „Vintage Holdings Limited“ prašo kasacinį skundą atmesti ir skundžiamą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutarties dalį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodyti esminiai argumentai:

36.1. Trečiasis asmuo

nebeturi galiojančios reikalavimo teisės atsakovei, nes 2020 m. kovo 15 d. reikalavimo teisių perleidimo sutartimi savo reikalavimo teises perleido naujai kreditori įmonei „Fradswell Limited“ (nutarties 133–134 punktai). Nors trečiojo asmens bankroto byla iškelta teismo 2013 m. liepos 24 d. nutartimi, trečiasis asmuo iki pat 2017 m. rugpjūčio 18 d. ieškinio pateikimo Kauno apygardos teismui (t. y. daugiau nei 4 metus) nesikreipė nei į atsakovę, nei į paskirtus atsakovės likvidatorius su prašymu grąžinti skolą, mokėti palūkanas, delspinigius.

36.2. Teismuose trečiasis asmuo nepateikė jokių įrodymų, kuriais būtų grindžiama nuomonė dėl 2010 m. kovo 15 d. reikalavimo teisių perleidimo sutarties ar vėlesnių reikalavimo teisių perleidimo sutarčių pripažinimo negaliojančiomis ar niekinio pobūdžio. Reikalavimo teisių perleidimo sandorio niekinis pobūdis nėra akivaizdus, byloje surinkti įrodymai nepatvirtina šių sandorių niekinio pobūdžio. Reikalavimo teisių perleidimo sutartis buvo sudaryta, pagal ją atsiskaityta. Vadovaujantis [CK 1.78 straipsnio](#) 5 dalimi, šioje byloje nėra teisinio pagrindo *ex officio* nagrinėti 2010 m. kovo 15 d. reikalavimo teisių perleidimo sutarties teisėtumą ir pripažinti sutartį niekine. Trečiasis asmuo nemokumo (bankroto) administratoriui tenkančią pagal Įmonių bankroto įstatymą ir Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 64 straipsnio 1 dalyje nustatytą pareigą ginčyti bankrutuojančios įmonės sudarytus sandorius siekia nepagrįstai perkelti teismui.

37. Atsiliepimu į trečiojo asmens BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ kasacinį skundą ieškovė BAB Ūkio bankas prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodyti esminiai argumentai:

37.1. Lietuvos apeliacinis teismas tinkamai aiškino ir taikė [CK 1.78 straipsnio](#) 1 ir 5 dalis, reglamentuojančias sandorių negaliojimą. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nesirėmė trečiojo asmens nurodytomis aplinkybėmis apie reikalavimo perleidimo sutarčių negaliojimą, nes tokios aplinkybės byloje nebuvo įrodinėjamos, o reikalavimas pripažinti reikalavimo perleidimo sutartis negaliojančiomis nepareikštas. Teismai *ex officio*, kai nėra pareikšto bylos šalies reikalavimo dėl sandorio negaliojimo, gali pripažinti sandorį niekiniu, tik kai jo negaliojimas yra akivaizdus. Tuo tarpu kai sandoris ar aktas nėra akivaizdžiai niekinis, teismai intis nagrinėti ir spręsti proceso šalių ginčą dėl aplinkybių, suponuojančių kokio nors sandorio ar akto negaliojimą, bei tirti su tuo susijusius įrodymus gali tik esant šalies reikalavimui pripažinti tokį sandorį ar aktą negaliojančiu. Tai patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota praktika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-409/2012](#); 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-48-248/2017](#); 2019 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-229-1075/2019](#)).

37.2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra suformavęs praktiką, kad nepaisant to, jog bylos, kuriose dalyvauja bankrutuojantis subjektas, yra susijusios viešuoju interesu, tai savaime nepaneigia bendrųjų įrodinėjimo taisyklių procese taikymo, *inter alia* (be kita ko), šalių rungimosi ir lygiateisiškumo, įrodinėjimo naštos paskirstymo tarp ginčo šalių, pareigos įrodyti aplinkybes, kuriomis šalys grindžia savo reikalavimus bei atskirtinumus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-5-611/2019; 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-35-469/2019](#)).

38. Atsakovė likviduojama įmonė „Vintage Holdings Limited“ pateikė prašymą nutraukti kasacinį procesą bylos dalyje dėl ieškovės kasacinio

skundo. Prašyme teigiama, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, jog nustačius, kad užsienio valstybėje tas pats šalių ginčas jau yra išspręstas, civilinė byla nagrinėjantis Lietuvos teismas turėtų bylą dėl jau išnagrinėtų reikalavimų nutraukti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-44-611/2020](#)). 2016 m. lapkričio 23 d. ieškovė, laikydamosi paminėtos reikalavimų pareikšimo atsakovės likvidavimo procese tvarkos, atsakovės jungtiniam likvidatoriams yra pateikusi 10 697 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų savo, kaip kreditorės, reikalavimą *ipso facto* (tuo pačiu faktu, savaime) tapatų Kauno apygardos teismo nagrinėtoje byloje pareikšto ieškinio reikalavimams. Atsakovės likvidatoriai 2020 m. liepos mėn. priėmė ieškovės pateiktą 10 697 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų reikalavimą. Meno salos Aukštojo teismo sprendimai, kuriais nuspręsta likviduoti atsakovę ir paskirti atsakovės likvidatorius, yra pripažinti Lietuvos Respublikoje Lietuvos apeliacinio teismo civilinėje byloje [Nr. e2T-62-370/2019](#) priimta ir įsiteisėjusia 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartimi. Kadangi Meno saloje atsakovės likvidavimo procese buvo priimtas *ipso facto* tapatus ieškovės reikalavimas, nebeliko ieškovės ieškiniu šioje byloje inicijuoto ieškovės ir atsakovės ginčo objekto (dėl ieškovės reikalavimų atlyginti žalą ir išvestinio reikalavimo priteisti kompensacines palūkanas). Todėl civilinės bylos dalis dėl ieškovės ieškinio reikalavimų nebegali būti nagrinėjama Lietuvos teismuose.

39. Atsiliepimu dėl atsakovės prašymo nutraukti kasacinį procesą trečiasis asmuo BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ prašo atmesti atsakovės prašymą. Atsiliepime teigiama, kad [CPK 349](#) straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog teismas priima nutartį nutraukti kasacinį procesą tik jei yra priimamas kasatoriaus pareikštas kasacinio skundo atsisakymas ir jei kasacinio skundo nėra padavę kiti byloje dalyvaujantys asmenys. Taigi, kasacinio proceso nutraukimas yra galimas tik pačiam kasatoriui atsisakius savo kasacinio skundo (ieškovė ir trečiasis asmuo kasacinių skundų neatsisakė), o ne pagal priešingos bylos šalies, kuri to konkretaus kasacinio skundo net nėra pareikšusi, prašymą. [CPK 356](#) straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme metu nustačius, jog yra [CPK 350](#) straipsnio 2 dalyje (išskyrus 3 punktą) nustatyti pagrindai atsisakyti priimti kasacinį skundą, kasacinis procesas nutraukiamas. Tačiau nenustatyta aplinkybių, patvirtinančių [CPK 350](#) straipsnio 2 dalies pagrindus. Taip pat nėra bylos nutraukimo bendrųjų sąlygų pagal [CPK 293](#) straipsnį. Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjamoje byloje 2018 m. liepos 19 d. priėmė nutartį [Nr. e2-889-516/2018](#), kuria konstatavo, kad ši byla yra teisinga Lietuvos Respublikos, o ne Meno salos teismams. Neegzistuoja joks užsienio teismo ar arbitražo sprendimas, kuriuo būtų išspręsti šioje byloje ieškiniuose pareikšti reikalavimai. Atsakovės likvidatoriaus sprendimas priimti ieškovės kaip kreditorės reikalavimą negali būti laikomas įsiteisėjusiu teismo ar arbitražo sprendimu. Lietuvos apeliacinis teismas 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2T-62-370/2019](#) pripažino Meno salos Aukštojo teismo sprendimus dėl atsakovės likvidavimo ir likvidatorių paskyrimo, tai reiškia, jog Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje yra pripažįstamas atsakovės kaip likviduojamos įmonės statusas. Tačiau tai savaime nereiškia, kad visi Meno saloje atsakovės likvidatorių atliekami veiksmai Lietuvoje įgyja teisinę reikšmę ar tampa privalomi Lietuvos teismams ar kitiems subjektams.
40. Atsiliepimu dėl atsakovės prašymo nutraukti kasacinį procesą ieškovė BAB Ūkio bankas prašo atmesti atsakovės prašymą. Ieškovė atsiliepime nurodo, kad tik esant [CPK](#) nustatytoms sąlygoms kasacinis procesas gali būti nutraukiamas. Įstatymas nenustato galimybės kasacinį procesą nutraukti atsakovės, kuri net nėra pareikšusi kasacinio skundo, prašymu. Atitinkamai neegzistuoja ir įstatyme nustatytos sąlygos nutraukti kasacinį procesą pagal ieškovės kasacinį skundą. Atsakovė nepagrįstai teigia, kad neva šis ginčas jau yra išspręstas Meno salos jurisdikcijoje patvirtinus ieškovės kreditoriaus reikalavimą. Jurisdikcijos klausimas byloje jau buvo išspręstas Lietuvos apeliacinio teismo galutine nutartimi, kuria buvo konstatuota, kad ši byla yra teisinga Lietuvos Respublikos, o ne Meno salos teismams. Taigi minėtas ginčas jokia apimtimi niekada ir negalėjo būti išspręstas Meno saloje, nes jis yra teisingas išimtinai Lietuvos teismams. Atsakovės prašyme įvardijamas likvidatorių sprendimas priimti atsakovės bankroto procese pareikštą ieškovės kreditoriaus reikalavimą jokia būdu negali būti laikomas įsiteisėjusiu teismo ar arbitražo sprendimu. Sprendimas patvirtinti ieškovės kreditoriaus reikalavimą gali būti bet kada apskustas, o tai reiškia, kad jis neturi *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galios ir kad nutraukus kasacinį procesą bei vėliau kam nors iš kitų atsakovės kreditorių apskundus ieškovės kreditoriaus reikalavimą toks reikalavimas galėtų būti panaikintas. Tai reiškia, kad, nesant galutinio Lietuvos teismų sprendimo, kyla rizika dėl likvidatorių sprendimo priimti ieškovės kreditoriaus reikalavimą užginčijimo ateityje. Šioje byloje nagrinėjamas atsakovės civilinės atsakomybės klausimas, tačiau tai jokia apimtimi nebuvo nagrinėjama nei Meno salos teismuose, nei kituose likvidatorių procesuose. Ieškovė ieškinį pareiškė norėdama prisiteisti žalos atlyginimą dėl neteisėtų atsakovės veiksmų. Tai reiškia, kad būtent Lietuvos teismas, kuris turi teisę nagrinėti šią bylą, ir turi pasisakyti dėl to, ar atsakovė atliko priešingus teisei veiksmus, sukurdamą neteisėtą pinigų netiesioginio pervedimo schemą. Be to, viena vertus, atsakovė nurodo, kad kasacinis procesas turėtų būti nutrauktas, nes ieškovės (banko) kreditoriaus reikalavimas buvo patvirtintas atsakovės likvidatorių, o tai iš esmės patvirtina aplinkybę, kad bankas turi galiojančią reikalavimo teisę į atsakovę. Kita vertus, atsakovė neišreiškė pozicijos, kad su ieškovės ieškiniu sutinka. Tai prieštaringa pozicija – atsakovė sutinka su tuo, kad ieškovės kreditoriaus reikalavimas patvirtintas, bet kartu nesutinka su pagrindu, iš kurio šis reikalavimas atsirado. Taip atsakovė netiesiogiai patvirtina banko poziciją, kad ji atliko neteisėtus veiksmus, dėl kurių jai kyla civilinė atsakomybė, kartu ir pareiga atlyginti žalą bankui.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

img2

Dėl atsakovės prašymo nutraukti kasacinį procesą

41. [CPK 356](#) straipsnio 6 dalyje nustatyta, jog bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme metu nustačius, kad yra šio kodekso 350 straipsnio 2 dalyje (išskyrus 3 punktą) nustatyti pagrindai atsisakyti priimti kasacinį skundą, kasacinis procesas nutraukiamas.
42. Atsakovė pateikė kasaciniam teismui prašymą nutraukti kasacinį procesą bylos dalyje dėl ieškovės kasacinio skundo dėl to, kad ieškovė atsakovės likvidavimo procese atsakovės jungtiniam likvidatoriams yra pateikusi 10 697 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų savo kaip kreditorės reikalavimą, tapatų byloje ieškovės pareikšto ieškinio reikalavimams, o atsakovės likvidatoriai 2020 m. liepos mėn. priėmė ieškovės pateiktą reikalavimą. Teisėjų kolegija šį prašymą pripažįsta teisiškai nepagrįstu.
43. Prašyme nutraukti kasacinį procesą remiamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 29 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-44-611/2020](#), tačiau nurodoma nutartimi kasacinio proceso dalis buvo nutraukta visiškai dėl kitų aplinkybių, t. y. dėl to, kad kasacinį skundą padavė asmuo, nesantis dalyvujančiu byloje asmeniu, kuris neturėjo teisės inicijuoti kasacinio proceso ([CPK 350](#) straipsnio 2 dalies 5 punktas). Dėl kitų asmenų (ieškovo ir atsakovo) kasacinių skundų kasacinis teismas vertino Didžiosios Britanijos ir Lietuvos teismuose pareikštų ieškinio reikalavimų sąsają pagal 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 30 straipsnį, todėl gžandamas bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui nurodė svarstyti bylos sustabdymo klausimą, kad būtų išvengta dviejų konkuruojančių teisminių procesų. Teismas nurodė, kad, įsiteisėjus teismo sprendimui anksčiau pradėtoje byloje kitoje ES valstybėje narėje, Lietuvoje bylą nagrinėjantis teismas, šiuo

pagrindu atnaujinęs bylos nagrinėjimą, turėtų išanalizuoti ir įvertinti kitos ES valstybės narės teismo pateiktą atitinkamų bylos aplinkybių teisinį kvalifikavimą ir, jeigu pagal atitinkamas bylose nustatytas faktines aplinkybes būtų teisinis pagrindas ginčą kvalifikuoti taip pat, kaip jį kvalifikavo kitos ES valstybės narės teismas, bylą dėl tų pačių reikalavimų nutraukti.

44. Skirtingai negu nurodytoje byloje, nagrinėjamoje byloje ieškovė pateikė ieškinį Lietuvos teisme, o atsakovės, įregistruotos Meno saloje, likvidatoriams pateikė savo, kaip kreditorės, finansinį reikalavimą, šį reikalavimą, atsakovės teigimu, jos likvidatoriai 2020 m. liepos mėn. priėmė. Atsakovė, teigdama, kad 2020 m. liepos mėnesį likvidatoriai priėmė ieškovės finansinį reikalavimą, kuris yra tapatus šioje byloje pareikštam reikalavimui, neįrodė, kad likvidatorių priimtasis reikalavimas tikrai yra tapatus nagrinėjamoje byloje pareikštam reikalavimui, taip pat neįrodė, ar finansinių reikalavimų „priėmimas“ reiškia kartu ir tokio reikalavimo faktinio bei teisinio pagrindo patikrinimą, taip pat tai, kokias teises pasekmes pagal likvidavimo procesui taikytiną teisę sukelia „priėmimas“. Atkreiptinas dėmesys, kad nors atsakovė pažymi, jog ieškovės finansinis reikalavimas yra priimtas atsakovės likvidatorių, bet kartu nesutinka su pagrindu, iš kurio šis reikalavimas atsirado, nesutikdama su nagrinėjamoje byloje pareikštu ieškovės ieškiniu.
45. Nenustačius aplinkybių, patvirtinančių [CPK 350 straipsnio](#) 2 dalyje (išskyrus 3 punktą) įtvirtintus pagrindus, kai kasacinis procesas gali būti nutraukiamas pagal [CPK 356](#) straipsnio 6 dalį, atsakovės prašymas nutraukti kasacinį procesą netenkinamas.

Dėl trečiojo asmens BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ kasacinio skundo

46. Trečiasis asmuo kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino teismo pareigą niekinio sandorio faktą konstatuoti *ex officio*. Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta teisiškai nepagrįstu.
47. Byloje pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nustatė, kad pagal sudarytas paskolos sutartis trečiasis asmuo suteikė atsakovei paskolas, o atsakovė jų negrąžino ir palūkanų nemokėjo. 2010 m. kovo 15 d. reikalavimo teisių perleidimo sutarties pagrindu trečiasis asmuo naujam kreditoriui įmonei „Fradswell Limited“ perleido kylančias iš paskolos sutarčių reikalavimo teises į atsakovę bendrovę „Vintage Holdings Limited“; naujoji kreditorė vėlesne sutartimi perleido reikalavimo teisę paskesniai kreditoriui, galiausiai reikalavimo teisę į atsakovę įgijo bendrovė „Vorko Corp“.
48. [CK 1.78 straipsnio](#) 3, 5 dalyse nustatyta, kad niekiniu sandoris gali būti laikomas tik tada, kai yra įstatymų nustatyti pagrindai; reikalavimą dėl niekinio sandorio teisiųjų pasekmių taikymo gali pareikšti bet kuris suinteresuotas asmuo; niekinio sandorio teisinės pasekmes ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio*.
49. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą nurodyta, kad nors besikreipiantis į teismą asmuo privalo nurodyti ieškinio dalyką ir faktinį pagrindą pagal [CPK 135 straipsnio](#) 1 dalį, teisinė ginčo šalių santykių kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas šiems santykiams yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva; proceso įstatymai nereikalauja, kad į teismą besikreipiantis asmuo nurodytų įstatymus, kuriais grindžia savo reikalavimus, t. y. teisiškai kvalifikuotą ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-46-687/2020](#), 56 punktas; 2020 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-34-313/2020](#), 46 punktas).
50. Teismo nesaisto šalių nuomonė ir pareikšti reikalavimai, šalis procese gali būti nepareikšusi savarankiško reikalavimo pripažinti sandorį negaliojančiu, tačiau teismas dėl akivaizdaus sandorio negaliojimo fakto taiko niekinio sandorio teisinius padarinius; tam, kad *ex officio* pripažinti sandorį niekiniu ir negaliojančiu, teismas privalo įsitikinti, kad, pirma, yra akivaizdžių aplinkybių ir byloje nereikia aiškintis papildomų aplinkybių, pagrindžiančių, jog sandoris yra niekinis ir dėl to negaliojantis, bei šalis neturi pareigos to įrodinėti, nes priešingu atveju šalis turėtų reikšti reikalavimą pripažinti sandorį negaliojančiu ir leistomis priemonėmis pagrįsti tokią savo poziciją ([CPK 178 straipsnis](#)), antra, toks teismo veikimas nepažeis civilinio proceso dispozityvumo ir rungimosi principų, pagal kuriuos teisminio nagrinėjimo dalyko nustatymas pirmiausiai yra ginčo šalių, o ne teismo pareiga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-400-916/2019](#), 35 punktas; 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-328-248/2020](#), 24, 27 punktai).
51. Teismui, sprendžiančiam dėl reikalavimo įpareigoti atsakovą vykdyti prievoles, išplaukiančias iš sandorio, net ir nesant atitinkamų šalies reikalavimų, kyla pareiga *ex officio* patikrinti, ar nėra pagrindo pripažinti sandorį niekiniu. Ši patikra priklauso ir nuo ginčo šalies, turinčios teisinį suinteresuotumą, aktyvumo: kai sandoris ar aktas nėra akivaizdžiai niekinis, teismas intis nagrinėti ir spręsti proceso šalių ginčą dėl aplinkybių, suponuojančių kokio nors sandorio ar akto negaliojimą, bei tirti su tuo susijusius įrodymus gali tik esant šalies reikalavimui pripažinti tokį sandorį ar aktą negaliojančiu, pareikštam ieškinio ar priešieškinio forma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-51-248/2015](#)). Jeigu teismas, nesant šalies ieškinio reikalavimo pripažinti sandorį ar aktą negaliojančiu, imtųsi savo iniciatyva nagrinėti ir spręsti sandorio ar akto, kuris nėra akivaizdžiai niekinis, negaliojimo klausimą, tirti su tuo susijusius įrodymus, būtų pažeidžiami civilinio proceso dispozityvumo ir rungimosi principai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-252/2009](#); 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-400-916/2019](#), 33 punktas).
52. Bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nenustatė akivaizdžių aplinkybių, patvirtinančių šios nutarties 47 punkte nurodytą sandorių niekinį pobūdį; teismai konstatavo, kad nėra akivaizdaus pagrindo reikalavimo perleidimo sandorius pripažinti niekiniais, dėl to negaliojančiais. Trečiasis asmuo, kasaciniame skunde teigdamas, kad reikalavimo perleidimo sutartys turėjo būti teismo pripažintos niekinėmis, nepagrindė, kokios faktinės aplinkybės ir įrodymai galėtų patvirtinti sutarčių niekinio pobūdžio akivaizdumą ir kokius įrodymus, jei tokių nepateiktų trečiasis asmuo, turėtų surinkti ir įvertinti teismas. Kasaciniame skunde neįrodinėjama nei kokių (kuriais) iš [CK](#) nustatytų sandorių negaliojimo pagrindų reikalavimo perleidimo sandorius teismai turėjo pripažinti negaliojančiais, nei kodėl šis (šie) pagrindas (pagrindai) teismams turėjo būti akivaizdus (-ūs). Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija neturi pagrindo konstatuoti, kad teismai, nepripažinę reikalavimo perleidimo sutarčių niekinėmis, būtų netinkamai taikę niekinius sandorius reglamentuojančias teisės normas.
53. Pagal [CK 6.101 straipsnio](#) 1 dalį kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti visą reikalavimą ar jo dalį kitam asmeniui, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nesusijęs su kreditoriaus asmeniu. Kadangi reikalavimo perleidimo sutartis, pagal kurią trečiasis asmuo perleido turėtą pagal paskolos sutartis reikalavimo teisę į atsakovę naujam kreditoriui, ir paskesnės šio reikalavimo teisės perleidimo sutartys yra nenuginčytos ir galiojančios, tai perleidęs reikalavimo teisę trečiasis asmuo nebeturi reikalavimo teisės pagal paskolos sutartis į atsakovę, o atsakovė trečiajam asmeniui nebeturi sutartinės prievolės, todėl trečiojo asmens byloje pareikštas savarankiškas reikalavimas (ieškiny) dėl skolos pagal paskolos sutartis priteisimo atsakovei teismų pagrįstai buvo netenkinamas.

Dėl ieškovės BAB Ūkio banko kasacinio skundo

54. Kasaciniame skunde ieškovė teigia, kad teismai turėjo taikyti [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalyje įtvirtintą netiesioginės deliktinės atsakomybės institutą, nes atsakovė buvo galutinė naudos gavėja dėl sandorių schemoje dalyvavusių asmenų neteisėtų veiksmų, jai atiteko lėšos ir ji, kaip naudos gavėja, privalo atlyginti žalą ieškovei. Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta teisiškai nepagrįstu.
55. [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalyje nustatyta, kad jeigu skolininkas, vykdydamas prievolę, naudoja kitų asmenų pagalbą, tai jis už tų asmenų veiksmus atsako kaip už savo. Ši teisės norma nustato atvejus, kai skolininkas vykdo turimą prievolę pasitelkdamas kitus asmenis, tuomet jų visų veiksmams sukelia teises pasekmes skolininkui ir jis tampa atsakingas už visų pasitelktų asmenų veiksmus.

56. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad paskolos gavėjas gali pasitelkti paskolai grąžinti trečiąjį asmenį ir sutarti, kad paskolą už jį grąžins trečiasis asmuo, tačiau tokiu atveju paskolos gavėjas atsako už trečiojo asmens veiksmus grąžinant paskolą kaip už savo ([CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-574/2009](#)).
57. [CK 6.38 straipsnio](#) 4 dalies norma reglamentuoja ir yra taikoma atvejams, kai skolininkas prievolei vykdyti pasitelkia kitus asmenis. Tačiau nagrinėjamu atveju atsakovė paskolos sutartį sudarė ne su ieškove, todėl atsakovė netapo atsakinga už paskolos lėšų grąžinimą ieškovei. Nebūdama ieškovės skolininkė atsakovė negalėjo ir pasitelkti prievolei vykdyti kitų asmenų, už kuriuos ji atsakytų. Kadangi [CK 6.38 straipsnis](#) 4 dalis tokių santykių, kokie susiklostė nagrinėjamoje byloje tarp ieškovės ir atsakovės, apskritai nereglamentuoja, šios normos teismai pagrįstai netaikė.
58. Kasaciniame skunde ieškovė taip pat teigia, kad teismai nepagrįstai netaikė deliktinės atsakomybės, nes atsakovė pažeidė pareigą elgtis atidžiai bei atsakingai, laikytis tokio elgesio taisyklių, jog savo veiksmais nepadarytų kitam asmeniui žalos ([CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalis), o konstatuodami, kad ieškovė pasirinko netinkamą savo teisių gynbos būdą, prašydama žalos atlyginimo, bet ne reikšdama reikalavimą schemą sudarančius sandorius pripažinti negaliojančiais, iš esmės pažeidė dispozityvumo principą, paneigdami ieškovės teisę pasirinkti savo teisių gynbos būdą. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus pripažįsta teisiskai nepagrįstais.
59. Generalinio delikto institutas įtvirtintas [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalyje: kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos. Pagal [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalį, civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. [CK 6.245 straipsnio](#) 4 dalyje nustatyta, kad deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, nesusijusios su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais.
60. Deliktinė atsakomybė taikoma tik kai įrodomos visos deliktinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės ([CK 6.246–6.249 straipsniai](#)). [CK 6.263 straipsnio](#) 1 dalis yra specialioji deliktinės atsakomybės norma, kurioje kartu su bendrąja [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalies norma įtvirtintas vadinamasis generalinis deliktas, kurio esmė yra užtikrinti pagrindinę civilinės atsakomybės funkciją – kompensuoti nukentėjusiam asmeniui jo teisių pažeidimu padarytą žalą. Pagal generalinio delikto taisyklę atsakomybės pagrindas yra bendro pobūdžio rūpestingumo ir atsargumo pareigos pažeidimas, sukėlęs kitam asmeniui žalos. Pagal [CK 6.248 straipsnio](#) 3 dalį laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina. Ši norma asmens neteisėtus veiksmus, pasireiškusius bendro pobūdžio rūpestingumo pareigos pažeidimu, susieja su jo kalte, t. y. kalte apima ir neteisėtus veiksmus. Tai reiškia, kad kiekvienai konkrečiai atveju turi būti vertinama, ar asmens elgesys atitiko tvarkingo, rūpestingo, padoraus asmens elgesio standartą, o nustatius tokio elgesio neatitiktį, konstatuojamas asmens kaltas elgesys, kuris kartu reiškia ir veiksmų neteisėtumą, ir kaltės elementą. Jeigu tokiu elgesiu sukeliamą žalą kitam asmeniui, tai yra pagrindas reikalauti žalos atlyginimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-99-701/2017](#), 28, 29 punktai).
61. Neteisėtumas bendriausia prasme aiškinamas kaip asmens elgesio neatitiktis teisei. Juo laikomas asmens ne tik konkretus įstatymuose ar sutartyje nustatyto įpareigojimo nevykdymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas. Civilinės atsakomybės teisiniuose santykiuose kiekvieno asmens elgesys vertinamas atitiktis nurodytiems standartams aspektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-507-611/2016](#), 29 punktas ir jame nurodyta praktika). Pagal bendrąją taisyklę asmuo atsako tik už savo paties padarytą žalą (individualios asmeninės atsakomybės principas) ir neatsako už žalą, kurią sukėlė kitų asmenų neteisėti veiksmai, nes netiesioginė civilinė atsakomybė atsiranda tik tada, kai ją nustato įstatymai ([CK 6.246 straipsnio](#) 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-369/2014](#); 2017 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-225-687/2017](#), 21 punktas).
62. [CK 1.138](#) straipsnyje nustatyti pažeistų civilinių teisių gynimo būdai – teisės pripažinimas, prievolės įvykdymas natūra, nuostolių atlyginimas ir kt. Teisė pasirinkti pažeistų teisių gynimo būdą priklauso kreditoriui. Ieškovė pasirinko ieškiniu reikalauti žalos, įvertintos nuostolių dydžiu, atlyginimo, bet ne reikalauti pripažinti sandorius negaliojančiais ir taikyti restituciją ar prašyti teismo taikyti kitus jos pažeistų teisių gynimo būdus.
63. Teisėjų kolegijos vertinimu, kasaciniame skunde ieškovė iš esmės pagrįstai teigia, kad reikalavimas atlyginti žalą generalinio delikto pagrindu ir reikalavimas schemą sudarančius sandorius pripažinti negaliojančiais yra savarankiški ir nepriklausomi vienas nuo kito ir kad tokiose situacijose iš principo galimas toks gynbos būdas, kurį pasirinko ieškovė – reikalavimas atlyginti žalą. Tačiau ieškovė nepagrįstai teigia, kad teismai iš esmės pažeidė dispozityvumo principą, paneigdami jos teisę pasirinkti savo teisių gynbos būdą. Ieškovė klaidingai suprantą bylą nagrinėjusių teismų argumentus, teigdamą, kad teismai, atmesdami jos ieškinį, *apsiribojo* konstatavimu, jog ieškovės ir atsakovės nesiejo jokie sutartiniai santykiai, dėl to atsakovė negali būti laikoma atsakinga. Šis ieškovės argumentas galėtų būti pagrįstas tik izoliuotai vertinant pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvą, kad „ieškovė turėjo reikšti reikalavimus dėl sandorių nugričiųimo arba pareikšti reikalavimus kitiems asmenims“. Vis dėlto detali teismų procesinių sprendimų motyvų analizė sudaro pagrindą konstatuoti, kad ieškinio reikalavimas buvo atmestas ne todėl, kad ieškovė pasirinko netinkamą teisių gynimo būdą (nuginčijo sandorius), o todėl, kad, pasirinkusi konkretų teisių gynimo būdą – reikalavimą atlyginti žalą, neįrodė civilinės atsakomybės sąlygų, t. y. atsakovės neteisėtų veiksmų ir žalos.
64. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat nurodo, kad teismai visai netyrė ir nevertino ikiteisminio tyrimo atskirų dokumentų, pagrindžiančių lėšų netiesioginio pervedimo schemos neteisėtumą, apsiribodami konstatavimu, kad ikiteisminio tyrimo duomenys nėra laikomi prejudiciniais, nors turėjo būti vertinami kartu su kitais rašytiniais įrodymais. Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta teisiskai nepagrįstu.
65. Pirma, teismai tyrė ir vertino ikiteisminio tyrimo įrodymus visų įrodymų kontekste, kaip ir nustato [CPK 185 straipsnis](#). Pirmosios instancijos teismas vertino ikiteisminio tyrimo medžiagą apibendrintai, kaip visumą kitų byloje esančių įrodymų kontekste. Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad didžiąją dalį ieškovės įrodintinų aplinkybių dėl neteisėtų atsakovės veiksmų sudaro ikiteisminio tyrimo medžiagoje surinkti įrodymai (specialisto išvada, R. M. parodymai, Lietuvos banko inspektavimo ataskaita); paminėtuose įrodymuose buvo nustatomos pinigų netiesioginio pervedimo iš Ūkio banko schemos ir galimai atsakingi už tai fiziniai asmenys, kurių atžvilgiu ir yra pradėtas ikiteisminis tyrimas; byloje apklausta liudytoja R. M. iš esmės ikiteisminiame tyrime duotų parodymų nepalaikė, pasinaudodama [CPK 191 straipsnio](#) 2 dalies nuostata neduoti išsamių paaiškinimų, kadangi jie gali būti panaudoti prieš liudytoją ikiteisminiame tyrime; ikiteisminis tyrimas nėra užbaigtas, o fiziniams asmenims, atsakingiems už pinigų netiesioginį pervedimą iš banko, arba faktiniams naudos gavėjams šioje byloje ieškovė reikalavimų nereikšė. Todėl pirmosios instancijos teismas dėl jų plačiau nepasisakė laikydamasis nuostatos, kad ieškovė turėjo reikšti reikalavimus dėl sandorių nugričiųimo arba pareikšti reikalavimus kitiems asmenims (pirmosios instancijos teismo sprendimo 45, 46 punktai). Apeliacinės instancijos teismas įvertino ikiteisminio tyrimo medžiagą kaip įrodymų, sukaupytų ikiteisminio tyrimo metu, visumą ir konstatavo, kad ši medžiaga nepagrindžia atsakovės neteisėtų veiksmų, kurie galėtų būti pagrindas jos civilinei atsakomybei kilti. Apeliacinės instancijos teismas nutartyje pateiktą ikiteisminio tyrimo medžiagąje detalizuotus sandorių schemas teisinį vertinimą ir tuo pagrindu konstatavo, kad sandoriuose, iš kurių ieškovė kildina ieškinio reikalavimus, atsakovė tiesiogiai nedalyvavo. Teismas taip pat konstatavo, jog iš byloje esančių duomenų negalima spręsti, kad atsakovė kontroliavo kurį nors juridinį asmenį, kuris gavo paskolas iš ieškovės, o vėliau paskolų negrąžino, ir visa tai buvo atlikta atsakovės naudai. Teismas taip pat vertino, kad ikiteisminiame tyrime atsakovės tarp atsakingų asmenų nėra nurodyta, jai nėra pareikšta įtarimų (apeliacinės instancijos teismo nutarties 112 punktas). Tai, kad teismų sprendimuose detaliai neišvardyti visi ikiteisminio tyrimo dokumentai ir atskirai nepateiktas kiekvieno iš jų teisinis vertinimas, nereikšia, kad jie nebuvo vertinti.
66. Antra, ikiteisminio tyrimo duomenys, jų nesant konstatuotų įsiteisėjusiam teismo nuosprendyje, kurio nebuvo priimta, turi ne prejudicinę, o

paprasto rašytinio įrodymo galią, todėl juos teismai turėjo pagrindą ne išskirti, o vertinti kartu su visais įrodymais. [CPK 182 straipsnis](#) reglamentuoja atleidimo nuo įrodinėjimo pagrindus, vienas iš jų yra įsiteisėjusių teismo sprendimų nustatytų aplinkybių prejudicinė reikšmė. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo yra pažymėta, kad [CPK 182](#) straipsnyje nustatytas atleidimo nuo įrodinėjimo pagrindų sąrašas yra baigtinis, šis proceso teisės institutas yra bendrosios įrodinėjimo taisyklės išimtis, todėl nėra galimas per platus šių pagrindų aiškinimas ir taikymas; faktinės aplinkybės, nustatytos atliekant ikiteisminį tyrimą, nepatenka į [CPK 182](#) straipsnyje išvardytų pagrindų sąrašą, todėl turi būti įrodinėjamos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-531-248/2018](#), 30 punktas). Ikiteisminio tyrimo duomenys, jų nesant konstatuotų įsiteisėjusiam teismo nuosprendyje, kurio nebuvo priimta, baudžiamojoje byloje, turi ne prejudicinę, o rašytinio įrodymo, vertinamo kartu su kitais bylos įrodymais, galią ([CPK 197 straipsnio](#) 1 dalis), todėl juos teismai turėjo pagrindą ne iš anksto laikyti nustatytais ir nereikalaujančiais įrodinėjimo, o vertinti kartu su visais įrodymais.

67. Trečia, kasacinį skundą šiuo pagrindu paduodantis asmuo turėtų pagrįsti ne tik tai, kad konkretūs ikiteisminio tyrimo duomenys nebuvo ištirti ir įvertinti, bet ir tai, kodėl ir kaip tinkamas šių duomenų įvertinimas galėtų sudaryti pagrindą padaryti kitokias, lyginant su teismų padarytomis, išvadas dėl civilinės atsakomybės sąlygų (atsakovės neteisėtų veiksmų, žalos, priežastinio ryšio). Tokių argumentų ieškovės kasaciniame skunde nėra.
68. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį, kad pirmosios instancijos teismas, be kita ko, konstatavo, kad ieškovė neįrodė vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų – žalos (sprendimo 49–50 punktai). Apeliacinės instancijos teismas šios išvados nepaneigė, pripažino pirmosios instancijos teismo sprendimą pagrįstą, o konstatuodamas, kad nenustačius esminės sąlygos, būtinos deliktinei atsakomybei taikyti (atsakovės neteisėtų veiksmų), dėl kitų ieškovės apeliacinio skundo argumentų (tarp jų ir dėl žalos), kaip teisiškai nereikšmingų, plačiau nepasisakė (nutarties 114 punktas). Ieškovė kasaciniame skunde atskirai neginčija apeliacinės instancijos teismo nutarties ta apimtimi, kuria dėl ieškovės apeliacinio skundo argumentų (įskaitant dėl žalos) atskirai nepasisakė. Tokiu būdu nagrinėjamoje byloje teismams nenustačius ieškovei padarytos žalos, kuri yra būtina civilinės atsakomybės sąlyga, o ieškovei kasaciniame skunde nekeliant klausimo dėl apeliacinės instancijos teismo nutarties dalies, kuria nuspręsta nepasisakyti dėl apeliacinio skundo argumentų, susijusių su žala, nėra tenkintos (nustatytos) būtinos civilinės atsakomybės sąlygos, taigi nėra pagrindo spręsti dėl civilinės atsakomybės taikymo atsakovei.
69. Dėl išdėstytų motyvų konstatuotina, kad teismai pagrįstai netenkino ieškovės reikalavimo atlyginti žalą, nenustatę atsakovės neteisėtų veiksmų ir žalos kaip būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, taip pat pagrįstai netenkino trečiojo asmens ieškinio atsakovei dėl skolos priteisimo, nes trečiasis asmuo nebeturi reikalavimo teisių, jas yra perleidęs kitam kreditoriui. Kasacinių skundų argumentais nepaneigtas apeliacinės instancijos teismo nutarties, kuria paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo sprendimas, teisėtumas ir pagrįstumas, todėl skundžiama nutartis paliekama nepakeista ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalis, 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

70. Iš bylą pralaimėjusios šalies priteisiamas šaliai, kurios naudai priimamas teismo sprendimas, jos turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis). Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsizvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio ([CPK 98 straipsnio](#) 2 dalis). Prie bylinėjimosi išlaidų priskiriamos ir dokumentų vertimo išlaidos ([CPK 79 straipsnio](#) 1 dalis, 88 straipsnio 1 dalies 1 punktas).
71. Atsakovė prašo priteisti civilinę bylą nagrinėjant Lietuvos apeliaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atlygintinas atsakovei bylinėjimosi išlaidas apskaičiavo ir jų atlyginimą priteisė Lietuvos apeliacinis teismas nutartimi, ji paliekama nepakeista, todėl šis prašymas netenkinamas.
72. Atsakovė taip pat prašo priteisti bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimą: iš ieškovės atsakovei – 9220 Eur išlaidų advokato teisinės pagalbos ir 3233 Eur vertimo išlaidų ir iš trečiojo asmens atsakovei – 6220 Eur išlaidų advokato teisinės pagalbos ir 2593 Eur vertimo išlaidų atlyginimo. Atsakovė pateikė išlaidas patvirtinančius mokėjimo dokumentus, išlaidos apmokėtos 2020 m. ketvirtąjį ketvirtį. Atsakovės prašomas priteisti advokato išlaidų atlyginimas viršija Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą nustatytą rekomenduojamą priteisti maksimalų dydį – 1,7 užpraėjusio ketvirčio vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokesčių šalies ūkyje už atsiliepinimą į kasacinį skundą (Rekomendacijų 8.14 punktas). 2020 m. antro ketvirčio vidutinis darbo užmokestis – 1398,50 Eur, maksimalus rekomenduojamas priteisti dydis – 2377,45 Eur. Todėl atsakovės turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas sumažinamas: atsakovei priteisiamas iš ieškovės ir trečiojo asmens po 2377,45 Eur advokato teisinės pagalbos išlaidų atlyginimo. Vertimo išlaidos nedetalizuojamos pagal išverstų dokumentų apimtį, jų atlyginimas nepriteisiamas, nes neįrodyta, kad vertimo išlaidos susidarė už konkrečius išverstus bylos kasaciniame procese dokumentus. Kadangi ieškovė ir trečiasis asmuo yra bankrutuojančios įmonės, bylinėjimosi išlaidų atlyginimas priteisiamas iš jų bankroto administravimui skirtų lėšų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-547/2013](#)).
73. [CPK 96 straipsnio](#) 6 dalyje nustatyta, kad jeigu iš šalies pagal šį straipsnį į valstybės biudžetą išieškotina bendra suma yra mažesnė už teisingumo ministro kartu su finansų ministru nustatytą minimalią valstybei priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, teismas tokios sumos nepriteisia ir ji nėra išieškoma. Pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“ minimali valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma yra 5 Eur. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų įteikimu, nesiekė 5 Eur. Todėl procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas nepriteistinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 5 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovei likviduojamai įmonei „Vintage Holdings Limited“ (kodas 000289V) iš ieškovės BAB Ūkio banko (j. a. k. 112020136) ir iš trečiojo asmens BUAB „Ūkio banko investicinė grupė“ (j. a. k. 135201099) iš kiekvienos po 2377,45 Eur (du tūkstančius tris šimtus septynioliasdešimt septynis Eur 45 ct) iš jų bankroto administravimui skirtų lėšų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Andžej Maciejewski

Gediminas Sagatys

